

ЛЬВІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ДАНИЛА ГАЛИЦЬКОГО
КАФЕДРА ПСИХІАТРІЇ, ПСИХОЛОГІЇ ТА СЕКСОЛОГІЇ

РОБОЧА НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА ДИСЦИПЛІНИ

ОК 38 «МЕДИЧНА ПСИХОЛОГІЯ»

підготовки фахівців другого (магістерського) рівня вищої освіти
кваліфікації освітньої «Магістр медицини»
кваліфікації професійної «Лікар»
галузі знань 22 «Охорона здоров'я»
спеціальності 222 «Медицини»

Обговорено та ухвалено
на меодичному засіданні кафедри
психіатрії, психології та сексології
Протокол № 9
від «4» травня 2023 р.
Завідувач кафедри
Професор Ростислав БІЛОБРИВКА

Затверджено
профільною методичною комісією з
терапевтичних дисциплін
Протокол №3
від «4» травня 2023 р.
Голова профільної методичної комісії
Професор Олена РАДЧЕНКО

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ:

Білобровка Р. І. завідувач кафедри психіатрії, психології та сексології Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького, доктор медичних наук, професор;

Плевачук О. Ю. доцент кафедри психіатрії, психології та сексології Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького, кандидат медичних наук

Карпінська Р. І. доцент кафедри психіатрії, психології та сексології Львівського медичного університету імені Данила Галицького, кандидат медичних наук

РЕЦЕНЗЕНТИ :

Негрич Т. І. – доктор медичних наук, професор, завідувач кафедри неврології Львівського медичного університету імені Данила Галицького

Ришковська Н.О. - доцент кафедри психіатрії і психотерапії ФПДО Львівського медичного університету імені Данила Галицького, кандидат медичних наук.

ВСТУП

Програма вивчення навчальної дисципліни «Медична психологія» складена відповідно до Стандарту вищої освіти *другого (магістерського) рівня* галузі знань 22 «Охорона здоров'я» спеціальності 222 «Медицина» освітньої програми *магістра медицина*.

Опис навчальної дисципліни (анотація).

Навчальна дисципліна «Медична психологія» викладається для студентів четвертого року навчання спеціальності «Медицина» та закладає основи вивчення студентами поняття про функціонування психічної сфери людини, а також формує знання про психологічні особливості у людини при соматичних захворюваннях, типи реагування на хворобу, особливості комунікації лікаря з пацієнтами в лікувально-діагностичному процесі, а також особливості психосоматичних порушень в та психотерапевтичні методи корекції. Базується на знаннях, отриманих студентами з дисциплін медичної біології, нормальної та патологічної фізіології, основ психології, фармакології та епідеміології. Загальна концепція викладання дисципліни передбачає інтеграцію набутих знань в майбутню діяльність лікаря. Поточна навчальна діяльність студентів контролюється на практичних заняттях у відповідності з конкретними цілями. Застосовуються такі засоби оцінювання рівня підготовки студентів: тестування, письмова або усна відповідь на контрольні питання, розв'язування ситуаційних задач і трактування та оцінка їх результатів, контроль практичних навичок. Підсумковий контроль знань студентів у вигляді заліку здійснюється по завершенню вивчення дисципліни. Оцінка успішності студента з дисципліни є рейтинговою, виставляється за багатобальною шкалою і має визначення за системою ECTS та національною шкалою. Навчальна дисципліна «Медична психологія» є обов'язковою для студентів спеціальності 222 «Медицина». Організація навчального процесу здійснюється за вимогами Європейської кредитно-трансферної системи.

Структура навчальної дисципліни	Кількість кредитів, годин, з них			Рік навчання семестр	Вид контролю
	Всього	Аудиторних			
		Лекцій (годин)	Практичних занять (год.)		
Назва дисципліни: Медична психологія <i>Змістових розділів 2</i>	3.0 кредити ECTS / 90 год.	14	30	46	3 курс (5/6 семестри) залік
<i>Змістовий розділ 1</i> Загальні питання медичної психології	1.0 кредитів ECTS/ 30 год	2	10	18	
<i>Змістовий розділ 2</i> Прикладні аспекти медичної психології	2.0 кредитів ECTS/ 60 год	12	20	28	

Предметом вивчення навчальної дисципліни є: особистість людини, яка страждає в зв'язку з хворобою в широкому сенсі цього слова, особистість медичного працівника, взаємини хворого та медичного працівника на всіх етапах лікувально-діагностичного процесу, а також психопрофілактика захворювань, діагностика хворіб і патологічних станів, психокорекційних форм впливу на процес видужання, на рішення різних експертних питань, а також питань соціальної і трудової реабілітації пацієнтів.

Міждисциплінарні зв'язки: навчальна дисципліна «Медична психологія» базується на вивченні студентами основ медичної біології, загальної психології, медичної психології, соціології, анатомії людини та фізіології людини, патоморфології та патофізіології, деонтології в медицині, психології спілкування та інтегрується з цими дисциплінами. Закладає основи вивчення студентами сучасних методів діагностики особливостей психічного стану, а також основи комунікації лікаря з пацієнтом, що використовуються в клінічній практиці лікаря, психологічні особливості медичного працівника та їхня роль в діагностичному та лікувальному процесі що передбачає інтеграцію викладання з різними дисциплінами та формування умінь та навичок, які застосовуються у різних галузях професійної діяльності лікаря. Закладає розуміння особливостей розвитку психічних процесів та основи превенції розвитку психічних порушень у людини.

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

1.1. **Метою викладання** навчальної дисципліни «Медична психологія» є ознайомлення студентів з основними загальними питаннями з галузі медичної психології на сучасному етапі розвитку науки та клінічної практики; уміти визначати предмет і завдання медичної психології, знати основи психологічного розвитку особистості, сучасні підходи до визначення особливостей психічного стану хворої людини, орієнтуватися в питаннях організації психологічної та психотерапевтичної допомоги пацієнтам, а також ознайомлення з психологічними проблемами, які виникають у медичних працівників під час лікувально-діагностичного процесу з пацієнтами та у медичному середовищі загалом, активне використання теоретичних знань у клінічній практиці.

1.2. **Основними завданнями** вивчення дисципліни «Медична психологія» є формування системи знань, професійних умінь та практичних навичок, що складають основу майбутньої професійної діяльності з діагностики, надання допомоги, профілактики патологічних психічних реакцій та розладів у пацієнтів, а також превенцію та шляхи подолання психологічних проблем у медичного працівника що в сукупності готує основу майбутньої професійної діяльності у сфері клінічної медицини.

В результаті вивчення дисципліни «Медична психологія » студент **повинен знати:**

- Особливості функціонування психіки дитини у різних вікових категоріях
- Методи експериментально-психологічного комплексного обстеження, особливості їх застосування
- Типи реакцій та поведінки у пацієнтів з соматичними захворюванням
- Особливості лікувально діагностичного процесу
- Психологічні риси особистості медичного працівника
- Правила комунікації лікарів з пацієнтами та їхніми родичами та взаємодія між лікарями у медичному середовищі,
- Особливості допомоги пацієнтам з різними медичними проблемами та надання психологічної допомоги в надзвичайних кризових ситуаціях
- Принципи взаємодії психіатричної служби з іншими фахівцями в сфері охорони здоров'я
- Основні принципи профілактики психічних порушень

В результаті вивчення дисципліни «Медична психологія » студент **повинен вміти:**

- Проводити експериментально-психологічне обстеження, ефективно комунікувати з родичами пацієнтів
- Встановлювати типи реакції на хворобу у пацієнта
- Визначати психологічні особливості та психічні порушення в зв'язку з захворюванням та його перебігом, формувати разом з пацієнтом адаптивні стратегії поведінки
- Надавати допомогу пацієнтам в кризових станах
- Володіти навичками ефективної комунікації з пацієнтами, їх родичами, а також в медичному середовищі
- Ефективно попереджувати та вирішувати конфлікти у медичному середовищі

1.3. **Компетентності та результати навчання**, формуванню яких сприяє дисципліна «Медична психологія». Згідно з вимогами Стандарту вищої освіти України для другого (магістерського) рівня вищої освіти дисципліна «Медична психологія» забезпечує набуття студентами наступних **компетентностей**:

- інтегральна:

Здатність розв'язувати складні задачі, у тому числі дослідницького та інноваційного характеру у сфері медицини. Здатність продовжувати навчання з високим ступенем автономії.

- загальні:

- ЗК 1.** Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.
- ЗК 2.** Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.
- ЗК 3.** Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.
- ЗК 4.** Знання та розуміння предметної галузі та розуміння професійної діяльності.
- ЗК 5.** Здатність до адаптації та дії в новій ситуації.
- ЗК 6.** Здатність приймати обґрунтовані рішення.
- ЗК 7.** Здатність працювати в команді.
- ЗК 8.** Здатність до міжособистісної взаємодії.
- ЗК 10.** Здатність використовувати інформаційні і комунікаційні технології.
- ЗК 11.** Здатність до пошуку, опрацювання та аналізу інформації зрізних джерел.
- ЗК 12.** Визначеність і наполегливість щодо поставлених завдань і взятих обов'язків.
- ЗК 13.** Усвідомлення рівних можливостей та гендерних проблем.
- ЗК 14.** Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.
- ЗК 15.** Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

- спеціальні (фахові, предметні):

- ФК 1.** Здатність збирати медичну інформацію про пацієнта і аналізувати клінічні дані.
- ФК 2.** Здатність до визначення необхідного переліку лабораторних та інструментальних досліджень та оцінки їх результатів.
- ФК 3.** Здатність до встановлення попереднього та клінічного діагнозу захворювання.
- ФК 4.** Здатність до визначення необхідного режиму праці та відпочинку при лікуванні та профілактиці захворювань.
- ФК 5.** Здатність до визначення характеру харчування при лікуванні та профілактиці захворювань у пацієнтів різного віку: немовлят, дітей, підлітків та дорослих.
- ФК 6.** Здатність до визначення принципів та характеру лікування та профілактики захворювань у дорослих, а також пацієнтів дитячого та підліткового віку.
- ФК 7.** Здатність до діагностування невідкладних станів у дорослих, дітей та підлітків.
- ФК 8.** Здатність до визначення тактики та надання екстреної медичної допомоги дитині.
- ФК 9.** Здатність до проведення лікувально-евакуаційних заходів.
- ФК 10.** Здатність до виконання медичних маніпуляцій.
- ФК 11.** Здатність розв'язувати медичні проблеми у нових або незнайомих середовищах за наявності неповної або обмеженої інформації з урахуванням аспектів соціальної та етичної відповідальності.
- ФК 13.** Здатність до проведення санітарно-гігієнічних та профілактичних заходів.
- ФК 15.** Здатність до проведення медико-соціальної експертизи та експертизи працездатності.

ФК 16. Здатність до ведення медичної документації, в тому числі електронних форм.

ФК 17. Здатність до оцінювання впливу навколишнього середовища, соціально-економічних та біологічних детермінант на стан здоров'я індивідуума (у т.ч. дітей і підлітків), сім'ї, популяції.

ФК 18. Здатність до проведення аналізу діяльності лікаря, підрозділу, закладу охорони здоров'я, забезпечення якості медичної допомоги дитячому, підлітковому та дорослому населенню і підвищення ефективності використання медичних ресурсів.

ФК 19. Здатність до організації та інтеграції надання медичної допомоги населенню та проведення маркетингу медичних послуг.

ФК 20. Здатність до проведення епідеміологічних та медико-статистичних досліджень здоров'я дітей та дорослого населення; обробки соціальної, економічної та медичної інформації.

ФК 21. Зрозуміло та однозначно доносити власні знання, висновки та аргументацію з проблем охорони здоров'я та дотичних питань до фахівців і нефахівців, зокрема до осіб, які навчаються.

ФК 22. Здатність управляти робочими процесами у сфері охорони здоров'я, які є складними, непередбачуваними та потребують нових стратегічних підходів

ФК 23. Здатність розробляти і реалізовувати наукові та прикладні проекти у сфері охорони здоров'я.

ФК 24. Дотримання етичних принципів при роботі з пацієнтами, лабораторними тваринами.

ФК 25. Дотримання професійної та академічної доброчесності, нести відповідальність за достовірність отриманих наукових результатів

Деталізація компетентностей відповідно до дескрипторів НРК у формі «Матриці компетентностей».

Матриця компетентностей

№	Компетентності	Знання	Уміння	Комунікація	Автономія та відповідальність
Інтегральна компетентність					
Здатність розв'язувати складні задачі, у тому числі дослідницького та інноваційного характеру у сфері медицини. Здатність продовжувати навчання з високим ступенем автономії.					
Загальні компетентності					
1	Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.	Знати способи аналізу, синтезу у та подальшого сучасного навчання	Вміти проводити аналіз інформації, приймати обґрунтовані рішення, вміти набувати сучасні знання	Встановлювати відповідні зв'язки для досягнення цілей.	Нести відповідальність за своєчасне набуття сучасних знань.
2	Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.	Знати сучасні тенденції розвитку галузі та аналізувати їх	Вміти проводити аналіз професійної інформації, приймати обґрунтовані	Встановлювати відповідні зв'язки для досягнення цілей.	Нести відповідальність за своєчасне набуття сучасних знань.

			рішення, набувати сучасні знання		
3	Здатність застосовувати знання в практичних ситуаціях	Мати спеціалізовані концептуальні знання, набуті у процесі навчання.	Вміти розв'язувати складні задачі і проблеми, які виникають у професійній діяльності.	Зрозуміле і недвозначне донесення власних висновків, знань та пояснень, що їх обґрунтовують, до фахівців та нефахівців.	Відповідати за прийняття рішень у складних умовах
4	Знання розуміння предметної галузі та розуміння професійної діяльності	Мати глибокі знання із структури професійної діяльності.	Вміти здійснювати професійну діяльність, що потребує оновлення та інтеграції знань.	Здатність ефективно формувати комунікаційну стратегію у професійній діяльності	Нести відповідальність за професійний розвиток, здатність до подальшого професійного навчання з високим рівнем автономності.
5	Здатність до адаптації та дії в новій ситуації.	Знати види та способи адаптації, принципи дії в новій ситуації	Вміти застосувати засоби саморегуляції, вміти пристосовуватися до нових ситуацій (обставин) життя та діяльності.	Встановлювати відповідні зв'язки для досягнення результату.	Нести відповідальність своєчасне використання методів саморегуляції.
6	Здатність приймати обґрунтоване рішення;	Знати тактики та стратегії спілкування, закони та способи комунікативної поведінки	Вміти приймати обґрунтоване рішення, обирати способи та стратегії спілкування для забезпечення ефективної командної роботи	Використовувати стратегії спілкування та навички міжособистісної взаємодії	Нести відповідальність за вибір та тактику способу комунікації
7	Здатність працювати в	Знати тактики та стратегії спілкування,	Вміти обирати способи та стратегії	Використовувати стратегії	Нести відповідальність за вибір та

	команді.	закони та способи комунікативної поведінки.	спілкування для забезпечення ефективної командної роботи	спілкування	тактику способу комунікації
8	Здатність до міжособистісної взаємодії	Знати закони та способи міжособистісної взаємодії	Вміти обирати способи та стратегії спілкування для міжособистісної взаємодії	Використовувати навички міжособистісної взаємодії	Нести відповідальність за вибір та тактику способу комунікації
10	Здатність використовувати інформаційні та комунікаційні технології	Мати глибокі знання в галузі інформаційних і комунікаційних технологій, що застосовуються у професійній діяльності	Вміти використовувати інформаційні та комунікаційні технології у професійній галузі, що потребує оновлення та інтеграції знань.	Використовувати інформаційні та комунікаційні технології у професійній діяльності	Нести відповідальність за розвиток професійних знань та умінь.
11	Здатність до пошуку, опрацювання та аналізу інформації з різних джерел.	Здатність проводити пошук джерел з допомогою інформаційних технологій	Вміти використовувати інформаційні технології та володіти навиками пошуку у науковометричних базах	Використовувати інформаційні технології у професійній діяльності	Нести відповідальність за інформацію з науково доказових джерел, достовірність інформації.
12	Визначеність і наполегливість щодо поставлених завдань і взятих обов'язків.	Здатність наполегливо виконувати професійні завдання та обов'язки	Володіти професійними якостями та методами комунікації для виконання поставлених завдань та обов'язків	Використовувати ефективні методи комунікації та менеджменту для вчасного та якісного виконання поставлених завдань та обов'язків	Нести відповідальність за наполегливість, вчасність та якість виконання поставлених завдань та обов'язків
13	Усвідомлення рівних можливостей та	Знати соціальні та громадянські права та	Формувати громадянську позицію, вміти діяти	Здатність доносити свою громадянську позицію,	Нести відповідальність за свої соціальні дії, діяти згідно

	гендерних проблем.	обов'язки в контексті гендерних проблем	відповідно до неї щодо гендерних переконань	відстоювати свої переконання, виявляти та протистояти гендерній дискримінації	законів, які регламентують рівні можливості в контексті гендерних проблем
14	Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.	Знати свої соціальні та громадянські права та обов'язки	Формувати свою громадянську свідомість, діяти згідно принципів	Здатність доносити свою громадянську та соціальну позицію	Нести відповідальність за соціальну та громадянську діяльність
15	Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та	Знати основи етики та деонтології, володіти знаннями про історію та закономірності розвитку предметної області, знати основи здорового способу життя	Вміти застосовувати етичні та деонтологічні норми і принципи у професійній діяльності, застосовувати і професійні принципи здорового способу життя	Здатність проводити професійну діяльність на основі принципів етики та деонтології, проводити інформаційну на навчальну діяльність щодо пропагування здорового способу життя	Нести відповідальність щодо виконання етичних та деонтологічних норм і принципів у професійній діяльності, за підтримання власного фізичного та психічного здоров'я.

	форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя				
Спеціальні (фахові, предметні) компетентності					
1	Здатність збирати медичну інформацію про пацієнта і аналізувати клінічні дані.	Мати спеціалізовані знання про психологічні особливості пацієнтів з різними соматичними захворюваннями.	Вміти застосовувати психометричні і методики та опитувальники, проводити комплексне експериментально-психологічне обстеження. На основі результатів формувати уявлення про відношення пацієнта до хвороби та оцінювати ризику щодо досягнення ефективного комплаєнсу в лікуванні пацієнта.	Ефективно формувати стратегію спілкування в процесі діагностики та лікування. Надавати психологічну підтримку та допомогу пацієнтові, ефективно комунікувати з оточенням пацієнта	Нести відповідальність за якісне проведення клініко – психологічне обстеження пацієнта, за своєчасне оцінювання психологічного стану, попередження суїцидальних тенденцій, розпізнавання залежності, надання якісної психологічної допомоги важкокурабельним пацієнтам.
2	Здатність до визначення необхідного переліку лабораторних та інструментальних досліджень та оцінки їх результатів.	Володіти знаннями про основні інструментальні-психологічні методи, які використовують в психології для діагностики функціонування психічних сфер людини	Вміти аналізувати результати інструментальних-психологічних досліджень та на підставі них формувати уявлення про функціонування психічних процесів людини	Обґрунтовано призначати обстеження та оцінювати результати	Нести відповідальність за правильну інтерпретацію інструментальних психологічних досліджень у пацієнта
3	Здатність до встановлення попереднього та клінічного діагнозу	Виділяти та ідентифікувати психологічні риси	Вміти застосовувати методики для оцінки психологіч	Визначати основні труднощі у комплаєнсу з пацієнтом на	Нести відповідальність за якісну оцінку психологічного стану пацієнта

	захворювання.	особистості пацієнта та психологічні реакції пацієнта на хворобу.	ного стану людини, ідентифікувати труднощі в комунікації з пацієнтом та його родичами	основі психологічних рис та реакцій на хворобу у пацієнта	та можливість подальшого комплаєнсу
4	Здатність до визначення необхідного режиму праці та відпочинку при лікуванні та профілактиці захворювань.	Визначати необхідний режим праці, відпочинку для пацієнта з соматичним чи психічним захворюванням. Визначати необхідний режим праці та відпочинку для медичних працівників. Знати ознаки синдрому «вигорання» та професійної деформації.	Надавати рекомендації щодо забезпечення якості життя особистості, що страждає захворюванням шляхом організації режиму праці та відпочинку Надавати рекомендації іншим та дотримуватися їх щодо забезпечення якості життя, профілактики синдрому професійного вигорання та професійної деформації.	Розробляти індивідуальні плани людини, яка страждає соматичним захворюванням, з врахуванням її професійної діяльності та особливостей побуту. Розробляти індивідуальні плани ефективної працездатності та можливостей емоційного відновлення у медичних працівників	Дотримуватися відповідних етичних та юридичних норм, шляхом прийняття обґрунтованого рішення за існуючими алгоритмами та стандартними схемами щодо призначення режиму праці та відпочинку
5	Здатність до визначення характеру харчування при лікуванні та профілактиці захворювань у пацієнтів різного віку: немовлят, дітей, підлітків та дорослих.	Мати спеціалізовані знання про метаболічні порушення та схеми призначення лікування при розладах харчової поведінки	Визначати характер харчування для пацієнтів з розладами харчової поведінки	Здатність забезпечувати лікувальні рекомендації щодо харчування для пацієнтів з розладами харчової поведінки	Нести відповідальність за обґрунтованість призначеного харчового режиму для пацієнтів з розладами харчової поведінки
6	Здатність до визначення принципів та характеру лікування та профілактики	Мати спеціалізовані знання алгоритмів надання психологічної	Вміти визначити та виокремити ефективні стратегії надання	Здатність проводити психологічну корекцію щодо типів відношення до	Нести відповідальність за прийняття рішення щодо принципів та характеру

	захворювань у дорослих, а також пацієнтів дитячого та підліткового віку.	допомоги та методи психотерапевтичної корекції відношення пацієнта до хвороби. Мати знання щодо виникнення та ознак порушень психічного стану у медичних працівників внаслідок особливостей професійної діяльності	психологічної та психотерапевтичної допомоги дитині на основі доказових методів лікування Вміти визначити та виокремити ефективні стратегії надання психологічної та психотерапевтичної допомоги медичним працівникам	хвороби та надавати психологічну та психотерапевтичну допомогу пацієнтам, які страждають соматичними хворобами, надавати психологічну та психотерапевтичну допомогу медичним працівникам	надання психологічної та психотерапевтичної допомоги пацієнтам, які страждають соматичними захворюваннями, медичним працівникам
7	Здатність до діагностування невідкладних станів у дорослих, дітей та підлітків.	Визначати стани, пов'язані з впливом надзвичайної ситуації, які потребують надання першої психологічної допомоги	Визначати алгоритм дій та стратегії спілкування при наданні допомоги пацієнтам у станах, пов'язаних з впливом надзвичайної ситуації	Вміти застосовувати знання, що визначають комунікативні стратегії при спілкуванні з пацієнтом, який опинився в умовах надзвичайної ситуації та зазнав негативного впливу на психічний стан	Дотримуватися етичних та юридичних норм при спілкуванні та діагностуванні стану, який потребує невідкладної психологічної допомоги у людини
8	Здатність до визначення тактики та надання екстреної медичної допомоги.	Знання про клінічні симптоми невідкладних станів, які потребують надання екстреної медичної допомоги. Володіти знаннями про алгоритми	Визначати чіткий алгоритм дій надання невідкладної медичної допомоги на основі клінічних ознак при невідкладних станах.	Здатність надавати невідкладну допомогу, дотримуючись клінічних рекомендацій та враховуючи індивідуальні особливості пацієнта.	Нести відповідальність за вчасне та якісне надання екстреної медичної допомоги згідно клінічних рекомендацій при невідкладних станах в психіатрії та

		надання невідкладної медичної допомоги згідно клінічних протоколів.			наркології
9	Здатність до проведення лікувально-евакуаційних заходів.	Організовувати надання медичної допомоги та лікувально-евакуаційних заходів пацієнтам в умовах надзвичайних ситуацій та бойових дій, в т. ч. у польових умовах.	Формувати раціональні медичні маршрути пацієнтів; організувати взаємодію з колегами в своєму та інших закладах, організаціях та установах	Визначати необхідність додаткових методів обстеження та консультацій фахівців різних профілів для якісного надання екстреної медичної допомоги	Визначати та забезпечувати необхідність продовження лікування в амбулаторних чи стаціонарних умовах після надання екстреної невідкладної допомоги до стабілізації фізичного та психічного стану
10	Здатність до виконання медичних маніпуляцій.	Знання про виконання загальних медичних маніпуляцій (внутрішньом'язові та довенні ін'єкції тощо)	Вміти виконувати загальні медичні маніпуляції	Здатність до виконання медичних маніпуляцій	Нести відповідальність за виконання медичних маніпуляцій
11	Здатність розв'язувати медичні проблеми у нових або незнайомих середовищах за наявності неповної або обмеженої інформації з урахуванням аспектів соціальної та етичної відповідальності.	Володіти знаннями про методи обстеження пацієнтів з психічними розладами при відсутності близьких родичів, особливості надання допомоги дітям, які опинилися в зоні бойових дій, зазнали фізичного, сексуального насилля, дії стихійних лих	Вміти оцінювати психічний стан людини в умовах надзвичайної ситуації, налагоджувати контакт, надавати першу психологічну, медичну допомогу, медикаментозну допомогу	Створювати безпечне довірливе середовище при наданні допомоги пацієнтам, що перебувають в надзвичайній ситуації та постраждали від війни, зазнали фізичного, сексуального насилля, дії стихійних лих та катастроф	Брати відповідальність за створення безпечних умов та надання якісної професійної допомоги людині в умовах надзвичайних ситуацій при ризику виникнення або виникненні психічних порушень.

		та катастроф			
13	Здатність до проведення санітарно-гігієнічних та профілактичних заходів.	Володіти знаннями про профілактику порушень психічного стану	Вміти проводити едукативну роботу щодо профілактичних заходів з попередження розвитку психічних захворювань	Здатність до організації профілактичних заходів з охорони психічного здоров'я	Брати відповідальність за організацію профілактичних заходів щодо збереження психічного здоров'я
15	Здатність до проведення експертизи працездатності	Мати базові знання про медико-соціальну експертизу; про основні нормативні документи, що встановлюють вид, ступінь та тривалість непрацездатності; основні види тимчасової непрацездатності та порядок її експертизи; основні обмеження життєдіяльності та принципи визначення стійкої непрацездатності	Вміти в змодельованій клініко-організаційній ситуації на підставі даних про захворювання, його перебіг та особливості професійної діяльності людини визначити наявність та вираженість обмежень життєдіяльності, вид, ступінь та тривалість непрацездатності. Вміти оформляти відповідні документи, що засвідчують тимчасову непрацездатність	Організувати взаємодію з керівником підрозділу, лікувально-консультативною комісією (ЛКК), медико-соціальною експертною комісією (МСЕК) з питань експертизи працездатності	Нести відповідальність за обґрунтованість рішень щодо медико-соціальної експертизи працездатності
16	Здатність до ведення медичної документації, в тому числі електронних форм.	Знання про способи ведення медичної документації в паперовому та електронному вигляді	Вміти заповнювати правильно вести медичну документацію	Здатність до правильного та своєчасного заповнення медичної документації згідно вимог	Нести відповідальність за виявлення помилок у медичній документації
17	Здатність до	Володіти	Вміти	Здатність до	Нести

	оцінювання впливу навколишнього середовища, соціально-економічних та біологічних детермінант на стан здоров'я індивідуума (у т.ч. дітей і підлітків), сім'ї, популяції.	знаннями про негативні фактори навколишнього середовища (в рамках біопсихосоціальної моделі психічних розладів) та їх вплив на стан психічного здоров'я, знати особливості впливу певних медичних професій, професійного середовища на психічний стан та поведінку медичних працівників	визначати фактори навколишнього середовища, які мають безпосередній та опосередкований вплив на стан психічного здоров'я та формують фактори ризику виникнення психічних захворювань, вміти визначати фактори впливу певних медичних професій, професійного середовища на психічний стан та поведінку медичних працівників	оцінки факторів впливу навколишнього середовища, зокрема психологічних факторів (булінг, домашнє насилля тощо) на психічний стан людини, оцінка можливості мінімізації цих факторів, здатність до оцінки факторів впливу навколишнього середовища, зокрема психологічних факторів на професійну діяльність лікаря, попереджувати конфлікти в медичному середовищі	відповідальність за виявлення негативних факторів впливу навколишнього середовища на психічний стан людини та зменшення впливу цих факторів, нести відповідальність за попередження виникнення конфліктних ситуацій в медичному середовищі та мінімізацію впливу інших психологічних зовнішніх факторів та професійну діяльність лікаря
18	Здатність до проведення аналізу діяльності лікаря, підрозділу, закладу охорони здоров'я, забезпечення якості медичної допомоги дитячому, підлітковому та дорослому населенню і підвищення ефективності використання медичних ресурсів.	Знати основні показники, що характеризують діяльність закладів/підрозділів охорони здоров'я; медико-організаційні чинники, що впливають на діяльність клінічного психолога, підрозділу, закладу охорони здоров'я; характеристик и якості психологічної	Вміти розраховувати основні показники діяльності клінічного психолога, підрозділу, закладу охорони здоров'я та оцінювати їх в динаміці. Вміти виявляти дефекти діяльності та причин їх формування.	Отримувати інформацію з відповідних джерел щодо діяльності клінічного психолога, підрозділу, закладу охорони здоров'я, інформувати відповідних посадових осіб для забезпечення умов щодо надання якісної та безпечної психологічної	Нести відповідальність за обґрунтованість рішень щодо покращення діяльності клінічного психолога, закладу/підрозділу охорони здоров'я; підвищення ефективності використання наявних ресурсів підрозділу, закладу, системи

		<p>допомоги; складові поліпшення якості психологічної допомоги; основні вимоги до стандартизації психологічної допомоги.</p> <p>Знати ефективність різних форм організації надання психологічної допомоги; основи ціноутворення в охороні здоров'я та елементи ціни психологічної послуги; методи економічної оцінки альтернативни х психологічних чи психотерапевт ичних втручань.</p>	<p>Вміти: вибирати відповідний уніфікований клінічний протокол щодо надання психологічної чи психотерапевт ичної допомоги, розробити загальну схему локального протоколу надання психологічної допомоги; розраховувати показники структури, процесу та результатів діяльності; визначати фактори, що перешкоджаю ть підвищенню якості та безпеки психологічної допомоги.</p> <p>Вміти проводити оцінку собівартості послуги надання психологічної допомоги, обирати раціональну форму організації надання психологічних та психотерапевт ичних послуг.</p> <p>Вміти</p>	<p>допомоги.</p> <p>Формулювати висновки щодо обґрунтування форми організації надання психологічної допомоги, методу фінансування закладу охорони здоров'я; щодо способів зменшення собівартості послуг з надання психологічної допомоги послуг; висновки щодо оцінки альтернативни х психологічних та психотерапевт ичних втручань на підставі економічного аналізу</p>	<p>охорони здоров'я</p>
--	--	---	--	--	-----------------------------

			обґрунтувати вибір методу економічного аналізу для порівняння альтернативних психологічних та психотерапевтичних втручань		
19	Здатність до організації та інтеграції надання медичної допомоги населенню та проведення маркетингу медичних послуг.	Знати про ефективні шляхи надання психіатричної допомоги, попередження виникнення проблем у сфері психічного здоров'я дітям та підліткам шляхом психоедукаційних програм в освітніх закладах, знати про шляхи створення здорового психологічного клімату для медичних працівників у медичному середовищі.	Вміти проводити промоційні заходи з метою надання інформації про стани, пов'язані з порушенням в сфері психічного здоров'я серед дітей та підлітків в закладах освіти Вміти проводити промоційні заходи з метою надання інформації про стани, пов'язані з порушенням в сфері психічного здоров'я серед медичних працівників в закладах охорони здоров'я	Здатність комунікації з дітьми та підлітками, учасниками освітнього процесу, батьками, медичними працівниками. Здатність організувати та надавати інформацію про проблеми, пов'язані зі станом психічного здоров'я у дітей та підлітків, серед медичних працівників.	Нести відповідальність за якість проведення навчальних та промоційних заходів щодо проблем з психічним здоров'ям у дітей та підлітків та медичних працівників, можливості отримання професійної допомоги.
20	Здатність до проведення епідеміологічних та медико-статистичних досліджень	Знати про методи оцінки розповсюдженості психічних розладів серед дітей,	Вміти проводити медико-статистичне дослідження серед	Ефективно визначати основні завдання та працювати з отриманими	Відповідати за якість проведених досліджень та достовірність

	здоров'я дітей та дорослого населення; обробки соціальної, економічної та медичної інформації.	володіти знаннями про збір та обробку даних епідеміологічних та медико-статистичних досліджень	визначених груп дитячого населення	даними в результаті проведення медико-статистичного дослідження	результатів
21	Зрозуміло та однозначно доносити власні знання, висновки та аргументацію з проблем охорони здоров'я та дотичних питань до фахівців і нефахівців, зокрема до осіб, які навчаються.	Володіти знаннями про комунікативні стилі та особливості інформування пацієнтів дитячого віку про лікувально-діагностичний процес. Знати вікові особливості сприйняття та опрацювання інформації у дітей. Знати особливості комунікації з дітьми, які страждають соматичними розладами.	Вміти провести первинне інтерв'ю з дітьми та родичами. Вміти ефективно допомагати формувати комплаєнс з пацієнтом, враховуючи вікові та індивідуальні психологічні особливості	Здатність ефективно та якісно доносити інформацію в різних життєвих ситуаціях та психологічних станах дитини та її дорослих родичів	Нести відповідальність за коректне, однозначне та доступне пояснення інформації про стан здоров'я, а також методи, що використовуються в діагностичному процесі.
22	Здатність управляти робочими процесами у сфері охорони здоров'я, які є складними, непередбачуваними та потребують нових стратегічних підходів	Знання щодо алгоритму дій у професійній діяльності при невідкладних ситуаціях, в тому числі ситуаціях, пов'язаних з гуманітарними катастрофами	Вміти організувати і покроковий алгоритм дій та гнучко змінювати його при невідкладних ситуаціях, в тому числі ситуаціях, пов'язаних з гуманітарними катастрофами	Здатність швидко та ефективно діяти в професійному полі при виникненні непередбачуваних ситуацій	Нести відповідальність за організацію нового алгоритму дій при невідкладних ситуаціях, в тому числі ситуаціях, пов'язаних з гуманітарними катастрофами
23	Здатність розробляти і реалізовувати наукові та прикладні	Знання етапів проведення наукового дослідження та	Вміти організувати етапи наукового дослідження	Здатність проводити наукове дослідження шляхом	Нести відповідальність за якість проведеного дослідження,

	проекти у сфері охорони здоров'я.	представлення результатів, знання розробки прикладного проекту з використанням сучасних технологій	та представити результати, вміти розробляти та представити прикладний проект за допомогою мультимедійної презентації	застосування опитувальників в та шкал, проводити статистичний аналіз результатів, викладати результати та висновки досліджень за допомогою презентацій	належне представлення його результатів в науково-академічній спільноті.
24	Дотримання етичних принципів при роботі з пацієнтами, лабораторними тваринами.	Знання дослідницької та лікувальної етики у роботі з пацієнтами дитячого віку та їхніми родичами. Дотримуватися етичних та деонтологічних принципів у роботі з колегами в медичному середовищі.	Вміти проводити ефективну комунікацію з пацієнтами дитячого віку, а також їхніми родичами на основі принципів медичної етики	Здатність до ефективної комунікації, формування доброго комплаєнсу, базуючись на принципах медичної етики з пацієнтами дитячого віку та їхніми родичами, з колегами в медичному середовищі.	Нести відповідальність за дотримання правл медичної етики в лікувально-діагностичному процесі з пацієнтами дитячого віку та їхніми родичами, з колегами у медичному середовищі.
25	Дотримання професійної та академічної доброчесності, нести відповідальність за достовірність отриманих наукових результатів	Знання правових основ авторського права, принципів запобігання плагіату, фальсифікацій та корупційних дій	Вміти самостійно виконувати освітню та наукову діяльність, викладати свої погляди, приймати власні рішення, використовувати інформаційні технології для визначення ознак плагіату	Здатність до доброчесного та відповідального виконання освітньої та наукової діяльності, отримання довіри та поваги серед колег та студентів	Відповідальність за представлені результати діяльності, доброчесність, довіра та відповідальність за власні дії, відповідальність за використання засобів для визначення плагіату у наукових дослідженнях, проектах. Відповідальність за фальсифікації.

Результати навчання:

Інтегративні кінцеві програмні результати навчання, формуванню яких сприяє навчальна дисципліна.

Результати навчання для дисципліни.

Оволодіти сучасними знаннями щодо:

- Нейрофізіологічних основ функціонування психічної сфери людини
- Алгоритму проведення комплексного експериментально-психологічного обстеження
- Особливості типів реагування на хворобу та поведінки щодо захворювання
- Класифікація психосоматичних порушень
- Психологічні типи медичних працівників
- Особистісні риси медичних працівників та їх роль в професійній діяльності
- Особливості суїцидальної та самопошкоджуючої поведінки
- Особливості залежної та суїцидальної поведінки
- Особливості спілкування в медичному середовищі
- Конфлікти в медичному середовищі
- Стадії та психологічні особливості лікувально-діагностичного процесу
- Особливості впливу конкретного соматичного захворювання на психічний стан людини
- Методи психотерапії
- Кризові психологічні стани

Вміти застосовувати знання в практичних ситуаціях

- Проводити комплексне експериментально-психологічне обстеження
- Інтерпретувати результати психологічних методів дослідження
- Заповнювати медичну паперову та електронну документацію
- Визначати типи реагування та поведінки людини щодо захворювання, здійснювати психологічну корекцію типу відношення до хвороби
- Визначати психологічні типи медичних працівників
- Застосовувати ефективні стратегії комунікації з пацієнтом та родичами, з колегами в медичному середовищі
- Надавати допомогу при кризових психологічних станах
- Надавати першу психологічну допомогу при порушеннях психічного стану в надзвичайних ситуаціях
- Проводити заходи щодо промоції психічного здоров'я
- Проводити заходи щодо превенції виникнення психічних розладів у медичних працівників
- Розпізнавати та попереджувати суїцидальну поведінку та стани, пов'язані із залежністю від психоактивних речовин
- Попереджувати та ефективно вирішувати конфлікти в медичному середовищі
- Проводити психотерапевтичні інтервенції в кризових станах
- Проводити психоедукаційні бесіди з пацієнтами, що страждають соматичними захворюваннями, а також їхнім родичам щодо особливостей захворювання та ефективних стратегій комунікацій
- Проводити навчальні тренінги щодо здорового способу життя, попередження виникнення інфекційних захворювань, соматичних захворювань та психічних порушень

Відповідність визначення стандартом результатів навчання та компетентностей

Результат навчання	Код програмного результату навчання	Код компетентності
Мати ґрунтовні знання із структури професійної діяльності. Вміти здійснювати професійну діяльність, що	ПРН -1	ЗК -1, ЗК -2, ЗК -3, ЗК -4, ЗК -5, ЗК -6, ЗК -7, ЗК -8, ЗК -11, ЗК -12, ЗК -13, ЗК -14, ЗК -15, ФК -1, ФК -2, ФК -

потребує оновлення та інтеграції знань. Нести відповідальність за професійний розвиток, здатність до подальшого професійного навчання з високим рівнем автономності.		3, ФК – 4, ФК -6, ФК – 7, ФК - 13, ФК -17, ФК – 18, ФК -19, ФК -20, ФК -21, ФК -22, ФК – 23, ФК – 24, ФК -25
Розуміння та знання фундаментальних і клінічних біомедичних наук, на рівні достатньому для вирішення професійних задач у сфері охорони здоров'я.	ПРН - 2	ЗК – 4, ЗК – 6, ЗК – 11, ЗК – 12, ФК – 1, ФК -2, ФК – 3, ФК – 4, ФК -6, ФК – 7, ФК -13, ФК -17, ФК -19, ФК -20, ФК – 24
Спеціалізовані концептуальні знання, що включають наукові здобутки у сфері охорони здоров'я і є основою для проведення досліджень, критичне осмислення проблем у сфері медицини та дотичних до неї міждисциплінарних (у т.ч. педіатричних) проблем.	ПРН - 3	ЗК -1, ЗК -2, ЗК – 3,ЗК – 6, ЗК – 7, ЗК – 8, ЗК – 11, ЗК – 12, ФК – 1, ФК -2, ФК – 3, ФК – 18, ФК -19, ФК -20, ФК -21, ФК -22, ФК – 23, ФК – 24, ФК -25
Виділяти та ідентифікувати провідні клінічні симптоми та синдроми (за списком 1); за стандартними методиками, використовуючи попередні дані анамнезу хворого, дані огляду хворого, знання про людину, її органи та системи, встановлювати попередній клінічний діагноз захворювання (за списком 2).	ПРН -4	ЗК – 3, ЗК – 4, ФК – 16, ФК - 22, ФК - 24
Збирати скарги, анамнез життя та захворювання, оцінювати психомоторний та фізичний розвиток дорослого пацієнта і дитини, стан органів та систем організму, на підставі результатів лабораторних та інструментальних досліджень оцінювати інформацію щодо діагнозу (за списком 4), враховуючи вік пацієнта.	ПРН - 5	ЗК -1, ЗК -2, ЗК – 3,ЗК– 6, ЗК – 7, ФК-1, ФК -2, ФК -3, ФК – 7,ФК – 8, ФК -11, ФК -16, ФК - 24
Встановлювати остаточний клінічний діагноз шляхом прийняття обґрунтованого рішення та аналізу отриманих суб'єктивних і об'єктивних даних клінічного, додаткового обстеження, проведення диференційної діагностики, дотримуючись відповідних етичних і юридичних норм, під контролем лікаря- керівника в	ПРН - 6	ЗК -1, ЗК -2, ЗК – 3, ЗК – 6, ЗК – 7, ЗК – 8, ФК-1,ФК -3,ФК – 7, ФК – 8, ФК – 11, ФК -24

умовах закладу охорони здоров'я (за списком 2).		
Призначати та аналізувати додаткові (обов'язкові та за вибором) методи обстеження (лабораторні, функціональні та/або інструментальні) (за списком 4), пацієнтів із захворюваннями органів і систем організму для проведення диференційної діагностики захворювань (за списком 2).	ПРН - 7	ЗК – 8, ФК -1, ФК – 2, ФК -16, ФК - 24
Визначити головний клінічний синдром або чим обумовлена тяжкість стану потерпілого/постраждалого (за списком 3) шляхом прийняття обґрунтованого рішення та оцінки стану людини за будь-яких обставин (в умовах закладу охорони здоров'я, за його межами) у т.ч. в умовах надзвичайної ситуації та бойових дій, в польових умовах, в умовах нестачі інформації та обмеженого часу.	ПРН - 8	ЗК – 3, ЗК – 4, ФК – 5, ФК – 6, ФК – 7, ФК – 8, ФК – 9, ФК – 10, ФК -11, ФК - 24
Визначити характер та принципи лікування хворих (консервативне, оперативне) із захворюваннями (за списком 2), враховуючи вік пацієнта, в умовах закладу охорони здоров'я, за його межами та на етапах медичної евакуації, в т.ч. у польових умовах, на підставі попереднього клінічного діагнозу, дотримуючись відповідних етичних та юридичних норм, шляхом прийняття обґрунтованого рішення за існуючими алгоритмами та стандартними схемами, у разі необхідності розширення стандартної схеми вмти обґрунтувати персоніфіковані рекомендації під контролем лікаря-керівника в умовах лікувальної установи.	ПРН - 9	ФК – 1, ФК – 2, ФК -6, ФК -7, ФК -8, ФК -10,
Визначити необхідний режим праці, відпочинку та харчування дорослих, дітей і підлітків на підставі заключного клінічного діагнозу, дотримуючись	ПРН - 10	ЗК – 4, ФК -4, ФК -5, ФК - 24

відповідних етичних та юридичних норм, шляхом прийняття обґрунтованого рішення за існуючими алгоритмами та стандартними схемами.		
Організувати надання медичної допомоги та лікувально-евакуаційних заходів населенню та військовослужбовцям в умовах надзвичайних ситуації та бойових дій, в т.ч. у польових умовах.	ПРН - 15	ЗК -7, ЗК – 8, ФК -18, ФК -21, ФК -22
Формувати раціональні медичні маршрути пацієнтів; організувати взаємодію з колегами в своєму та інших закладах, організаціях та установах; застосовувати інструменти просування медичних послуг на ринку, на підставі аналізу потреб населення, в умовах функціонування закладу охорони здоров'я, його підрозділу, в конкурентному середовищі.	ПРН - 16	ФК – 3, ФК -7, ФК – 10, ФК – 11, ФК - 19
Відшукувати необхідну інформацію у професійній літературі та базах даних інших джерелах, аналізувати, оцінювати та застосовувати цю інформацію.	ПРН - 21	ЗК – 2, ЗК – 9
Застосовувати сучасні цифрові технології, спеціалізоване програмне забезпечення, статистичні методи аналізу даних для розв'язання складних задач охорони здоров'я.	ПРН-22	ЗК – 5, ФК – 13,
Оцінювати вплив навколишнього середовища на стан здоров'я людини для оцінки стану захворюваності населення.	ПРН - 23	ФК - 16
Зрозуміло і однозначно доносити власні знання, висновки та аргументацію з проблем охорони здоров'я та дотичних питань до фахівців і нефахівців.	ПРН- 25	ЗК – 5, ЗК – 6, ФК -11, ФК -21
Управляти робочими процесами у сфері охорони	ПРН - 26	ЗК – 1, ЗК – 3, ЗК – 5, ЗК – 6 ФК – 7, ФК – 9, ФК -11, ФК –

здоров'я, які можуть бути складними, непередбачуваними та потребувати нових стратегічних підходів; організувати роботу та професійний розвиток персоналу з урахуванням набутих навиків ефективної роботи в команді з дотриманням позицій лідерства, належної якості, доступності і справедливості, забезпечення надання інтегрованої медичної допомоги.		ФК – 15, ФК – 19, ФК -22, ФК - 23
Вільно спілкуватися державною та англійською мовою, як усно так і письмово для обговорення професійної діяльності, досліджень та проєктів.	ПРН - 27	ЗК – 5, ЗК – 6, ЗК – 7, ЗК – 8, ЗК – 15, ФК – 11, ФК -18, ФК – 21, ФК - 22
Приймати ефективні рішення з проблем охорони здоров'я, оцінювати потрібні ресурси, враховувати соціальні, економічні та етичні наслідки	ПРН - 28	ЗК 12, ЗК -15 ФК -18, ФК - 22

2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 90 години 3 кредити ECTS.

Програма дисципліни «Медична психологія» складається з 2 змістових розділів.

Змістовий розділ 1.

Загальні питання медичної психології

Тема 1. Предмет, завдання та методи дослідження в медичній психології. Медична психологія у професійній діяльності лікаря. Поняття про психічне здоров'я.

Тема 2. Клініко-психологічні аспекти пізнавальної діяльності та емоційно-вольової сфери. Свідомість, самосвідомість, їх рівні, станисвідомості у пацієнтів.

Тема 3. Акцентуовані особистості, визначення та типологія. Діагностика основних типів ставлення до хвороби у пацієнтів. Вплив ставлення до хвороби на подальший перебіг захворювання та прогноз.

Тема 4. Стан психічних функцій та хвороба. Патологічні типи реагування на хворобу.

Тема 5. Особистість медичного працівника. Психологічні типи медичних працівників. Основні комунікативні навички медичного працівника.

Змістовий розділ 2.

Прикладні аспекти медичної психології

Тема 6. Психологія медичних працівників.

Тема 7. Психологія лікувально-діагностичного процесу. Особливості спілкування в медичному середовищі. Основи лікарської етики.

Тема 8. Конфліктологія. Конфлікти в медичному середовищі.

Тема 9. Психосоматичні розлади .

Тема 10. Психологічні особливості пацієнтів, хворих інфекційними, онкологічними, ендокринними, неврологічними та психічними захворюваннями, в клініці внутрішніх хвороб. Психологічний дистрес в умовах пандемії.

Тема 11. Психологічні особливості хворих у стоматології, офтальмології, отоларингології, ортопедії та травматології. Вплив на психіку людини вроджених та набутих вад.

Тема 12. Залежна та суїцидальна поведінка . Основи танатології.

Тема 13. Основні принципи превенції психічних захворювань. Попередження психічних розладів у людей з важкими соматичними захворюваннями.

Тема 14. Основи реабілітації . Соціальна та професійна реабілітація.

Тема 15. Психологічне консультування. Основи психотерапії.

3. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових розділів і тем	Кількість годин			
	усього	л	практ.	сам.р.
Розділ 1. Медична психологія				
Змістовий розділ 1. Загальні питання медичної психології				
1. Предмет, завдання та методи дослідження в медичній психології. Медична психологія у професійній діяльності лікаря. Поняття про психічне здоров'я.	3	1	2	-
2. Клініко-психологічні аспекти пізнавальної діяльності та емоційно-вольової сфери. Свідомість, самосвідомість, їх рівні, стани свідомості у пацієнтів.	9	1	2	6
3. Акцентуовані особистості, визначення та типологія. Діагностика основних типів ставлення до хвороби у пацієнтів. Вплив ставлення до хвороби на подальший перебіг захворювання та прогноз.	8	-	2	6
4. Стан психічних функцій та хвороба. Патологічні типи реагування на хворобу.	2	-	2	-
5. Особистість медичного працівника. Психологічні типи медичних працівників. Основні комунікативні навички медичного працівника.	8	-	2	6
Змістовий розділ 2. Прикладні аспекти медичної психології дитячого віку				
6. Психологія медичних працівників.	4	2	2	-
7. Психологія лікувально-діагностичного процесу. Особливості спілкування в медичному середовищі. Основи лікарської етики.	8	2	2	4
8. Конфліктологія. Конфлікти в медичному середовищі	6	2	2	4
9. Психосоматичні розлади	2	-	2	-
10. Психологічні особливості, хворих інфекційними, онкологічними, ендокринними, неврологічними та психічними захворюваннями, в клініці внутрішніх хвороб. Психологічний дистрес в умовах пандемії.	8	2	2	4
11. Психологічні особливості хворих у стоматології, офтальмології, отоларингології, ортопедії та травматології. Вплив на психіку людини вроджених та набутих вад.	4		2	
12. Залежна та суїцидальна поведінка. Основи танатології.	7	1	2	4
13. Основні принципи превенції психічних захворювань. Попередження психічних розладів у людей з важкими соматичними захворюваннями.	7	1	2	4
14. Основи реабілітації. Соціальна та професійна реабілітація.	7	1	2	4
15. Психологічне консультування. Основи психотерапії.	7	1	2	4

Усього	90	14	30	46
Вид контролю				Залік

4. Теми лекцій

№ з.п.	ТЕМА	Кількість годин
	<i>Змістовий розділ 1. Загальні питання медичної психології</i>	
1	Психологія, предмет, завдання. Роль медичної психології у розумінні єдності соматичного та психічного. Психосоматичні взаємодії, основні теоретичні концепції. Особливості психосоматичних порушень на психічні процеси. Визначення психічного здоров'я, критерії ВООЗ. Міжнародна класифікація функціонування, обмеження життєдіяльності та здоров'я, доказової реабілітації, забезпечення прав людини в психіатрії.	2
2.	Характеристика основних властивостей пізнавальних психічних процесів, емоційно –вольових психічних процесів , індивідуально-психологічних особливостей особистості та психічної діяльності особистості	2
	<i>Змістовий розділ 2. Практичні аспекти медичної психології</i>	
3.	Психологія особистості, сучасні теорії, вікові особливості. Особистість та хвороба. Внутрішня картина хвороби, типи відношення до хвороби та їх вплив на перебіг та лікування	2
4.	Психологія діагностичного процесу. Особистість медичного працівника. Особливості спілкування в медичному середовищі. Медична етика та деонтологія. Конфлікти в медичному середовищі, причини, шляхи вирішення та попередження.	2
5.	Психологічні риси із соматичними захворюваннями. Особливості діагностичного та лікувального процесу у пацієнтів з хронічними та невиліковними захворюваннями. Психологічні аспекти помирання та смерті. Розпізнавання та попередження суїцидальної та залежної поведінки.	2
6.	Психологічна допомога у кризових станах при надзвичайних ситуаціях. Превенція психічних розладів в умовах гуманітарної катастрофи та воєнних дій, в умовах пандемій.	2
7.	Роль психотерапії в роботі лікаря. Сучасні напрямки психотерапії . Основи соціальної реабілітації.	2
	РАЗОМ	14

5. Теми практичних занять

№	Тема	Кількість годин
	<i>Змістовий розділ 1. Загальні питання медичної психології</i>	
1.	Предмет, завдання та методи дослідження в медичній психології. Психологічні методи дослідження. Медична психологія у професійній діяльності лікаря. Поняття про психічне здоров'я.	2
2.	Клініко-психологічні аспекти пізнавальної діяльності та емоційно-вольової сфери. Свідомість, самосвідомість, їх рівні, стани свідомості.	2

3	Акцентуйовані особистості, визначення та типологія. Діагностика основних типів ставлення до хвороби. Вплив ставлення до хвороби на подальший перебіг захворювання та прогноз.	2
4.	Агравація, симуляція, дисимуляція, госпіталізм. Тактика лікаря щодо пацієнтів з патологічними типами реагування на хворобу.	2
5.	Основні вимоги до особистості медичних працівників. Психологічні типи медичних працівників. Основні комунікативні навички медичного працівника.	2
	Змістовий розділ 2. Практичні аспекти медичної психології	
6.	Психологія медичних працівників. Поняття про професійну деформацію. Особливості професій, при яких розвивається професійна деформація. «Синдром вигорання» у медичних працівників, розпізнавання та шляхи попередження.	2
7.	Психологія лікувально-діагностичного процесу. Особливості спілкування в медичному середовищі. Основи лікарської етики.	2
8.	Конфлікти в медичному середовищі, їх різновиди. Способи вирішення та попередження конфліктів.	2
9.	Психосоматичні взаємозв'язки. Вплив психологічних факторів на перебіг соматичних розладів. Поняття адаптації та дезадаптації. Класифікація психосоматичних розладів. Теорія психосоматичних взаємовідношень. Механізми психологічного захисту особистості. Принципи профілактики психосоматичних розладів.	2
10.	Психологічні особливості хворих інфекційними, онкологічними, ендокринними, неврологічними та психічними захворюваннями, в клініці внутрішніх хвороб. Психологічний дистрес в умовах пандемії	2
11.	Психологічні особливості хворих у стоматології, офтальмології, отоларингології, ортопедії та травматології. Вплив на психіку людини вроджених та набутих вад.	2
12.	Психологічні аспекти залежної поведінки. Суїцидальна поведінка, раннє розпізнавання суїцидальних тенденцій, попередження суїцидальних спроб. Психологічні аспекти помирання та смерті. Евтаназія.	2
13.	Основні принципи превенції психічних захворювань. Послуга раннього втручання. Попередження психічних розладів у людей з важкими соматичними захворюваннями.	2
14.	Основи реабілітації. Соціальна реабілітація, професійна реабілітація, поняття адаптації та компенсації.	2
15.	Психотерапія, як наука та метод. Сучасні напрямки психотерапії. Застосування психотерапевтичних інтервенцій у кризових психологічних станах під час надзвичайних ситуацій, в умовах військового часу.	2
Разом		30

6. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Акцентуйовані особистості, визначення та типологія. Діагностика основних типів ставлення до хвороби у пацієнтів . Вплив ставлення до хвороби на подальший перебіг захворювання та прогноз.	6

2.	Клініко-психологічні аспекти пізнавальної діяльності та емоційно-вольової сфери. Свідомість, самосвідомість, їх рівні, стани свідомості у пацієнтів.	6
3.	Деонтологічні засади психологічної та медичної діяльності. Етико-моральні чинники професійного й особистісного становлення лікаря.	6
4.	Стратегії комунікації в медичному середовищі	4
5.	Типи та методи вирішення конфліктів в медичному середовищі	4
6.	Психологічні особливості пацієнтів з онкологічними захворюваннями. Прийняття хвороби, особливості комунікації з пацієнтами в онкологічній клініці	4
7.	Самоушкоджуюча та суїцидальна поведінка. Види, причини. Способи виявлення та психологічні інтервенції.	4
8.	Основні принципи превенції психічних захворювань . Попередження психічних розладів у людей з важкими соматичними захворюваннями.	4
9.	Основні етапи реабілітації пацієнтів з важкими соматичними захворюваннями	4
10.	Психологічне консультування пацієнтів в кризових ситуаціях	4
	Разом СРС	46

7. Індивідуальні завдання .

Не передбачені навчальним планом.

8. Методи навчання

У процесі викладання дисципліни застосовуються різні методи навчання:

- За домінуючими засобами навчання: вербальні, наочні;
- В залежності від основних дидактичних завдань: отримання нових знань, формування вмінь та навичок, перевірки й оцінки знань, а також:
- усне обговорення питань теми із залученням більшої частини студентів групи;
- блиц-опитування;
- дискусії з проблемних ситуацій;
- реферативні виступи;
- тестування в письмовій формі;
- виконання письмових завдань тощо.

Результат самостійної позааудиторної роботи студента відтворюється у формі представлення стендових доповідей, презентацій або захисту реферативних робіт.

9. Методи контролю

Методи і форми контролю та оцінювання успішності студентів з дисципліни здійснюється за допомогою стандартизованих методів контролю: тестування, структуровані письмові роботи, робота з медичною документацією, контроль практичних навичок. Методи контролю містять – поточний контроль на практичному занятті (за допомогою 10-ти тестових завдань), за правильну відповідь на 9-10 тестів студент отримує оцінку «відмінно», 8-7 тестів – «добре», 6-5 тестів – «задовільно», 4 -0 тестів – «незадовільно».

Оцінка теоретичних знань здійснюється шляхом усної чи письмової відповіді, оцінка практичних навичок у клінічному відділенні за стандартизованою шкалою виконання практичних навичок, розв'язання ситуаційних задач. Оцінка правильності розв'язання ситуаційних задач здійснюється за шкалою від 0 до 12 балів, де 10-12 балів – “відмінно», 7-9 балів – «добре», 4-6 балів – «задовільно» та менше 4 – «незадовільно».

Самостійну роботу студент виконує після завершення аудиторної частини заняття. Підсумковим контролем засвоєння дисципліни є екзамен.

10. ВИДИ КОНТРОЛЮ

Поточний контроль

Завданням поточного контролю є перевірка рівня підготовленості студента до виконання конкретної роботи: засвоєння відповідного навчального матеріалу, набуття знань та сформованості навичок вирішення конкретних питань та ситуацій, умінь самостійно опрацювати тексти, здатності осмислювати сутність змісту матеріалу заняття, сформованості вмінь виконувати необхідні практичні навички і маніпуляції, публічно чи письмово обґрунтовувати власну точку зору, уміння працювати в команді, здатність нести відповідальність за надані рекомендації та прийняті рішення тощо. Поточний контроль здійснюється на основі комплексного оцінювання діяльності студента та набутих ним компетентностей (знання, уміння, навички тощо), що включає контроль вхідного рівня знань, якість виконання практичної роботи, рівень теоретичної підготовки та результати вихідного контролю рівня знань. Форми проведення поточного контролю визначаються кафедрою і відображаються у навчальній програмі відповідної дисципліни.

Оцінювання поточної навчальної діяльності

Поточний контроль здійснюється під час проведення навчальних занять за 4-бальною шкалою, при цьому враховуються всі види робіт, передбачені програмою. Студент отримує традиційну оцінку з кожної теми, яка конвертується у бали. Видами поточного контролю є: тестові завдання, типові ситуаційні задачі, структуровані письмові відповіді, оцінка практичних навичок.

Методи контролю(до методів контролю)

Теоретичних знань:

- тестування письмове та комп'ютерне (MISA),
- індивідуальне опитування, співбесіда,
- структуровані за змістом письмові роботи.

Практичних навичок та умінь:

- контроль виконання стандартизованих за методикою проведення практичних навичок, передбачених планом практичної підготовки студента з дисципліни;
- аналіз лабораторних та інструментальних досліджень;
- виконання медичних маніпуляцій в педіатрії;
- надання допомоги при невідкладних станах у дітей.

11. Форма підсумкового контролю успішності навчання

Формою підсумкового контролю успішності навчання з дисципліни є залік, який виставляється за результатами поточного контролю на підставі результатів поточного навчання відповідно програми з дисципліни і не передбачає окремого навчального заняття для приймання заліку. На останньому тематичному навчальному занятті після закінчення обговорення теми заняття викладач навчальної групи оголошує суму балів студента за результатами поточного контролю і за виконання самостійних робіт. Результат заліку відображається як «зараховано» або «не зараховано». Для зарахування студент має отримати за поточну навчальну діяльність 120 балів.

Критерії оцінювання

Оцінка 5 («відмінно») – студент бездоганно засвоїв теоретичний матеріал, демонструє глибокі та всебічні знання теми, аналізує наукові джерела, критично мислить, вміє імплементувати теоретичні знання у практичну діяльність.

Оцінка 4 («добре») – студент добре засвоїв теоретичний матеріал, володіє основними аспектами з першоджерел та рекомендованої літератури, аргументовано викладає вивчений матеріал, добре володіє практичними навичками, проте може допускатися певних неточностей та похибок.

Оцінка 3 («задовільно») – студент базово опанував навчальний матеріал, орієнтується у першоджерелах та рекомендованій літературі, проте, допускається значних помилок у теоретичних знаннях та виконанні практичних навичок.

Оцінка 2 («незадовільно») – студент не опанував теоретичний матеріал, не вмів виконувати практичних навичок, не орієнтується в навчальній літературі.

Мінімальна кількість балів, яку може набрати студент за поточну навчальну діяльність для отримання заліку становить 120 балів, максимальна кількість балів, яку повинен набрати студент за поточну навчальну діяльність для отримання заліку становить 200 балів.

12. Схема нарахування та розподіл балів, які отримують студенти:

Максимальна кількість балів, яку може набрати студент за поточну навчальну діяльність для отримання заліку становить 200 балів.

Мінімальна кількість балів, яку повинен набрати студент за поточну навчальну діяльність для отримання заліку становить 120 балів.

Під час оцінювання враховуються бали, які студент отримав під час проведення навчальних занять за 4-бальною шкалою, при цьому враховуються всі види робіт, передбачені програмою. Студент отримує традиційну оцінку з кожної теми, яка конвертується у бали. Розрахунок кількості балів проводиться на підставі отриманих студентом оцінок за традиційною шкалою під час вивчення дисципліни впродовж семестру шляхом обчислення середнього арифметичного (СА), округленого до двох знаків після коми. Отримана величина конвертується у бали за багатобальною шкалою таким чином:

$$x = \frac{CA \times 200}{5}$$

Перерахунок середньої оцінки за поточну діяльність у багатобальну шкалу для дисциплін, що завершуються заліком

4-бальна шкала	200-бальна шкала	4-бальна шкала	200-бальна шкала	4-бальна шкала	200-бальна шкала	4-бальна шкала	200-бальна шкала
5	200	4.45	178	3.92	157	3.37	135
4.97	199	4.42	177	3.89	156	3.35	134
4.95	198	4.4	176	3.87	155	3.32	133
4.92	197	4.37	175	3.84	154	3.3	132
4.9	196	4.35	174	3.82	153	3.27	131
4.87	195	4.32	173	3.79	152	3.25	130
4.85	194	4.3	172	3.77	151	3.22	129
4.82	193	4.27	171	3.74	150	3.2	128
4.8	192	4.24	170	3.72	149	3.17	127
4.77	191	4.22	169	3.7	148	3.15	126
4.75	190	4.19	168	3.67	147	3.12	125
4.72	189	4.17	167	3.65	146	3.1	124
4.7	188	4.14	166	3.62	145	3.07	123
4.67	187	4.12	165	3.57	143	3.02	121
4.65	186	4.09	164	3.55	142	3	120

4.62	185	4.07	163	3.52	141	Менше 3	Недостатньо
4.6	184	4.04	162	3.5	140		
4.57	183	4.02	161	3.47	139		
4.52	181	3.99	160	3.45	138		
4.5	180	3.97	159	3.42	137		
4.47	179	3.94	158	3.4	136		

Самостійна робота студентів оцінюється під час поточного контролю теми на відповідному занятті. Засвоєння тем, які виносяться лише на самостійну роботу контролюється при підсумковому контролі.

Бали з дисципліни незалежно конвертуються як в шкалу ECTS, так і в 4-бальну (національну) шкалу. Бали шкали ECTS у 4-бальну шкалу не конвертуються і навпаки.

Бали студентів, які навчаються за однією спеціальністю, з урахуванням кількості балів, набраних з дисципліни ранжуються за шкалою ECTS таким чином:

Оцінка ECTS	Статистичний показник
A	Найкращі 10 % студентів
B	Наступні 25 % студентів
C	Наступні 30 % студентів
D	Наступні 25 % студентів
E	Останні 10 % студентів

Ранжування з присвоєнням оцінок „А”, „В”, „С”, „D”, „Е” проводиться для студентів даного курсу, які навчаються за однією спеціальністю і успішно завершили вивчення дисципліни. Студенти, які одержали оцінки FX, F («2») не вносяться до списку студентів, що ранжуються. Студенти з оцінкою FX після перескладання автоматично отримують бал „Е”. Бали з дисципліни для студентів, які успішно виконали програму, конвертуються у традиційну 4-ри бальну шкалу за абсолютними критеріями, які наведено нижче у таблиці:

Бали з дисципліни	Оцінка за 4-ри бальною шкалою
Від 170 до 200 балів	5
Від 140 до 169 балів	4
Від 139 балів до мінімальної кількості балів, яку повинен набрати студент	3
Нижче мінімальної кількості балів, яку повинен набрати студент	2

Оцінка ECTS у традиційну шкалу не конвертується, оскільки шкала ECTS та чотирибальна шкала незалежні. Об'єктивність оцінювання навчальної діяльності студентів перевіряється статистичними методами (коефіцієнт кореляції між оцінкою ECTS та оцінкою за національною шкалою)

13.Методичне забезпечення

1. Плани практичних занять та конкретні цілі
2. Конспект лекцій
2. Завдання для самостійної роботи студентів
3. Питання та завдання для поточного контролю знань і вмінь студентів, ситуаційні задачі
4. Перелік практичних навичок, що підлягають обов'язковій перевірці

14. Рекомендована література

Основна (базова)

1. Губенко І.Я., Карнацька О.С., Шевченко О.Т. Основна загальної і медичної психології, психічного здоров'я та міжособового спілкування. – К.: Медицина, 2021. – 312 с.
2. З. Іванова О.В., Москалюк Л.М. Психологія: вступ до спеціальності. – Київ: Центр навчальної літератури, 2019. – 184 с.
3. Закалик Г.М., Войцеховська О.В., Шувар Н. М. Основи клінічної психології. – Львів: Львівська політехніка, 2020. – 432 с.
4. Засекіна Л.В., Пастрик Т.В. Основи психології та міжособового спілкування. – Медицина, 2018. – 216 с.
5. Кацавець Р.С. Психологія особистості. Навчальний посібник. - Київ : Алерта. 2021. 134 с.
6. Комунікативні навички лікаря: підручник/Колектив авторів, за заг. ред. О.С. Чабана; наукова редакція й украдання О.О. Хаустова, І.А. Коваль; Національний медичний університет імені О.О. Богомольця – Київ: Медпринт, 2021. – 400 с.
7. Мак-Кеон Р. Суїцидальна поведінка/ пер. з англ. І. Куришко; за наук. ред. К. Явна-Розенталь. - Львів: Галицька Видавнича Спілка, 2020. – 126 с.
8. Мартинюк А.І. Патопсихологія. Навчальний посібник. – Київ: Центр навчальної літератури, 2019. – 208 с.
9. Медична психологія: в 2-х томах. Т. 1. Загальна медична психологія / [Г.Я. Пилягіна, О.О. Хаустова, О.С. Чабан та ін.]; за ред. Г.Я. Пилягіної. – Вінниця: Нова Книга, 2020. – 288 с.
10. Медична психологія: в 2-х томах. Т. 1. Спеціальна медична психологія / [Г.Я. Пилягіна, О.О. Хаустова, О.С. Чабан та ін.]; за ред. Г.Я. Пилягіної. – Вінниця: Нова Книга, 2020. – 496 с.
11. Москалець М. Психологія особистості. Підручник. – Ліра – К., 2020. – 364 с.
12. Никоненко Ю.П. Клінічна психологія: навчальний посібник. - Київ : ЦУЛ, 2019. - 369 с.
13. Основна загальної та медичної психології у вищій школі / Навч. посіб. / за ред. Р.І. Білобровки – 2018. – 286 с.
14. Охорона психічного здоров'я в умовах війни: у 2т. / пер. з англ. Тетяна Охлопкова, Олександра Брацюк. — К. : Наш формат, 2017. — 2т. - 548 с.
15. Охорона психічного здоров'я в умовах війни: у 2т. / пер. з англ. Тетяна Семигіна, Ірина Павленко, Євгенія Овсяннікова, Ольга Тесленко. — К. : Наш формат, 2017. — 1т. - 568 с.
16. Савчин М.В. Вікова психологія : навч. посіб. / Мирослав Васильович Савчин, Леся Павлівна Василенко. – 3-тє вид, перероб., допов. – Київ : Академія, 2017. – 366, [1] с. – (Almamater +).
17. Філоненко М. Психологія особистісного становлення майбутнього лікаря. Монографія. – Київ: Центр навчальної літератури, 2019. – 334 с.
18. Brannon L., Feist J., Updegraff J.A. Health psychology: An Introduction to Behavior and Health. 9th edition – Cengage Learning, 2017. – 544 p.
19. Medical Psychology («Медична психологія»): Підручник для студентів вищих навчальних закладів ВМНЗ IV рівня, англійською мовою. За ред. д.мед.н. проф. Пустовойта М. М. – Львів: Видавництво «Новий світ – 2000», 2021 – 350 с.
20. Ofovwwe C. Fundamentals of general and clinical psychology. – Independently published, 2022. – 443 p.
21. Olena O. Lazurenko, Oleksandr Yu. Tabachnikov. General and medical psychology. Textbook. – Kyiv: Book-plus, 2018. – 232 p.
22. Sundberg N., Winebarger A., Taplin J. Clinical Psychology: Evolving Theory, Practice and Research. – 4th edition, 2020. – 576 p.

Допоміжна

1. Вебер Т. Травмафокус. Спеціалізований психотерапевтичний метод для роботизі стресом, травмою та хронічним болем / Томас Вебер Переклад з німецької: Гладун І. М. – Харків: Літера Нова, 2020. – 164с.
2. Волошенко М.О., Азаркіна О.В. Психологія професійного спілкування. Навчальний посібник. – Олді-Плюс, 2021 – 246 с.
3. Гофман А. EMDR терапія наслідків психотравми : Практичний посібник / Арне Гофманн. — Львів : Свічадо, 2017. — 259 с.
4. Дуткевич Т.В. Дитяча психологія. Підручник. – Видавництво «ЦУЛ», 2021. – 424 с.
5. Зарицька В.В. Психологія конфлікту. Навчальний посібник. – Видавництво Гельветика, 2019. -320 с.
6. Лазуренко О.О. Психологія емоцій. – Видавництво «Книга Плюс», 2018. – 264 с.
7. Максименко Д.С. Психологічні особливості криз підлітка. – Видавництво «ЦУП», 2020. – 200 с.
8. Максименко С. Д. Загальна психологія .Навчальний посібник. - К.: ВД «Сварог», 2020. - 272 с.
9. Несуїцидальна самоушкоджувальна поведінка / Л. Девід Клонські, Дженіфер Дж. Мюеленкамп, Стівен П. Льюїс, Барент Волш /пер. з англ. І. Куришко, за наук. ред. К. Явної-Розенталь. Львів: Галицька видавничаспілка, 2022. -132 с.
10. Перинатальна психологія/ А. М. Скрипніков, Л. О. Герасименко, Р. І. Ісаков. - Київ :Медкнига, 2017. - 167 с. :іл.
11. Основи психотерапії: навч. посіб. / М.І. Мушкевич, С. Є. Чагарна ; за ред. М.І.Мушкевич. – Вид. 3-тє. – Луцьк : Вежа-Друк, 2017. – 420 с.
12. Поліщук В.М. Психологія сім'ї. Підручник. – Університетська книга, 2021. - 248 с.
13. Психологія травмуючих ситуацій: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / О. Л. Туриніна. – К.: ДП “Вид. дім “Персонал”, 2017. – 160 с
14. Слюсаревський М.М., Хазратова Н.В. Соціальна психологія. Навчальний посібник. – Львів: Львівська політехніка, 2019. – 352 с.
15. Табачников О.Ю., Абдяхімова Ц.Б., Копчак О.О. Клінічна (медична) психологія. Пвдручник. – Книга Плюс, 2018. – 264 с.
16. Burn-out синдром / О.С. Чабан, А.О. Дорохіна. Київ: Агат-Прінт, 2020 – 56с.
17. Comer R.J., Comer J.S. Abnormal Psychology. – 11th edition. Worth Publishers, 2021. – 752 p.
18. Covey C., Manson D. Communication Psychology: A 4 In 1 Books Collection, Learn How to Communicate Intelligently and Become More Relevant and Persuasive In Your Communication with Emotional Intelligence. – Ind. Publ. – 2019 – 253 p.
19. Chen M., Giblin N. J. Individual Counseling and Therapy: Skills and Techniques. – 3rd ed. – Routledge, 2017. – 316 p.
20. Roehner J., Shulz A. Psychology of communication. Springer Nature Switzerland. – 2021. – 128 p.
21. Szapocznik, J., & Hervis, O. E. Brief strategic family therapy. American Psychological Association Pb.- 2020 – 223p.

Інформаційні ресурси

1. <https://prometheus.org.ua>
2. <https://mh4u.in.ua>
3. <https://psylib.kiev.ua>
4. <https://ipz.org.ua>
5. <https://oxfordhandbooks.com>
6. <https://efpa.eu>